

a la lluna de València

Vida i mort de Sherlock Holmes

'El problema final' i 'La casa buida'

Arthur Conan Doyle

El cor se m'encongeix en agafar la ploma per escriure les últimes paraules en què relataré els dots excepcionals que caracteritzaven el meu bon amic Sherlock Holmes. De manera incoherent i, prou que me n'adone, totalment inadequada, m'he esforçat per contar les estranyes aventures que he viscut en la seua companyia, des que la fortuna ens va fer coincidir a l'època de l'*Estudi en escarlata* fins als temps més recents en què Holmes va intervindre en el problema del *Tractat naval*, intervenció que va tindre un paper decisiu a l'hora de previndre un conflicte internacional molt greu. M'hauria agradat deixar-ho en aquell punt, i no haver d'explicar ara el fet que m'esgarra el cor i em deixa un buit que en dos anys no he aconseguit omplir. M'hi han empès, no obstant això, les últimes cartes en què el coronel James Moriarty defén la memòria del seu germà, i no tinc més remei que mostrar al públic els fets exactament com van ocórrer. Només jo conec tota la veritat de l'assumpte, i estic convençut que ha arribat el moment en què no seria bo continuar ocultant-la. Que jo sàpia, en la premsa només se n'ha fet esment tres vegades: en el *Journal de Genève* del 6 de maig de 1891, en el despatx de Reuter que va aparéixer en els diaris anglesos el 7 de maig i finalment en les cartes

recents que he esmentat abans. D'aquests testimonis, el primer i el segon eren molt resumits, mentre que les últimes són, com demostraré, una completa perversió dels fets. És el meu deure explicar per primera vegada el que realment va ocórrer entre el professor Moriarty i el senyor Sherlock Holmes.

És ben sabut que, arran del meu matrimoni i del fet d'obrir una consulta privada, l'amistat tan íntima que existia entre Holmes i jo es va veure, d'alguna manera, afectada. Ell continuava venint a veure'm de tant en tant, quan necessitava companyia per a una investigació, però aquestes visites es feren cada vegada més infreqüents, fins que el 1890 el total de casos en què tinc constància escrita d'haver col·laborat ascendia a tres. Durant l'hivern d'aquest any i els primers dies de primavera de 1891, vaig llegir als diaris que el govern francès li havia demanat ajuda en un assumpte d'extrema importància, i vaig rebre dues notes de Holmes procedents de Narbona i de Nimes, de la qual cosa vaig deduir que la seua estada a França seria llarga. Per això em va sorprendre tant que es presentara a la meua consulta el vespre del 24 d'abril. Em va semblar que estava més pàlid i esllanguit del que era habitual.

—Sí, sembla que m'he desgastat un poc més que de costum —va remarcar, en resposta a la meua mirada escrutadora, més que a les meues paraules—. He estat un poc estressat últimament. Li importa que tanque les finestres?

La claror que hi havia en aquella habitació venia tota del llum de damunt la taula que tenia per a llegir. Holmes va caminar arrossegant l'esquena per la paret fins a arribar a la finestra. Va tancar els finestrons i en va passar el pestell.

–Té por d'alguna cosa? –vaig preguntar.

–Doncs sí.

–De què?

–De les armes d'aire comprimit.

–Benvolgut Holmes, què vol dir?

–Watson, sé que em coneix vosté prou bé per a saber que no soc, ni de bon tros, un home nerviós, però al mateix temps és d'estúpids més que no de valents negar-se a reconèixer el perill quan s'acosta. Li puc demanar un llumí? –Holmes va aspirar el fum del cigarret com si l'efecte calmant li resultara agradable.– Li demane disculpes per haver vingut tan tard –va dir–, i encara em sap més greu haver-li de demanar que em deixi eixir de sa casa grim pant pel mur del jardí de darrere, per poc convencional que parega.

–Quin és el misteri de tot açò? –vaig preguntar.

Va estirar la mà i la claror del llum va revelar dos artells oberts que li sagnaven.

–No és cap nimietat, com pot comprovar –va dir, somrient–. Més prompte el contrari, és prou seriós per trencar-s'hi la mà. Està la senyora Watson?

–Se n'ha anat a fer una visita.

–Vaja vaja, així que està vosté sol?

–Completament.

–Així em resulta més fàcil proposar-li que se'n vinga amb mi una setmana al continent.

–Anar on?

–On siga. Tant se me'n dona.

Hi havia alguna cosa molt estranya en tot allò. No era propi de Holmes anar-se'n de vacances sense rumb, i la pal·lidesa i el cansament del seu rostre em deien que tenia els nervis a flor de pell. Es va adonar de la meua mirada interrogativa i, descansant els colzes sobre els genolls i ajuntant les puntes dels dits, va explicar la situació.

–Supose que no ha sentit vosté parlar mai del professor Moriarty –va dir ell.

–Mai, en efecte.

–Doncs aquest és el misteri i la meravella de l'assumpte –es va exaltar–. Aquest tipus s'ha escampat per tot Londres i ningú no n'ha sentit parlar. I per això és el campió dels delinqüents de tots els temps. Li assegure, Watson, amb tota serietat, que si poguera guanyar aquest home, si poguera alliberar la societat de la seua maldat, consideraria que la meua trajectòria havia tocat sostre, i podria tranquil·lament dedicar-me a viure una vida més plàcida. Entre nosaltres, els casos recents en què he proporcionat ajuda a la família reial d'Escandinàvia i a la república francesa m'han deixat en una situació que em permetria continuar vivint de manera tranquil·la i agradable, que és la que millor s'adiu amb

el meu caràcter, i podria concentrar-me plenament en els meus estudis sobre química. Però seria incapaç de descansar, Watson, no podria seure tranquil a la butaca sabent que una rata com el professor Moriarty va pels carrers de Londres sense que ningú li plante cara.

—Què és el que ha fet exactament aquest home?

—La seua trajectòria ha sigut extraordinària. És un home de bona família i d'excel·lent educació, que per naturalesa té un do excepcional per a les matemàtiques. Quan tenia vint-i-un anys va escriure un tractat sobre el teorema del binomi que ha gaudit de gran èxit a Europa. Gràcies a això va guanyar la càtedra de matemàtiques en una universitat menuda d'Anglaterra i, pel que sembla, tenia una carrera brillant per davant. Però aquest home tenia tendències diabòliques a la sang. Per les venes li corria una veta criminal, que la seua capacitat mental, en lloc de modificar-la, encara feia infinitament més perillosa. A la universitat corrien sinistres rumors que embrutaven tant la seua reputació que finalment va haver de renunciar a la càtedra i tornar a Londres, on es va fer preparador a l'acadèmia militar. Tot açò és ben conegut, però ara li explicaré el que jo mateix he aconseguit descobrir.

»Com sap vosté, Watson, no hi ha ningú que conega tan bé com jo els cercles més alts de la delinqüència de Londres. Des de fa anys soc conscient que hi ha algun poder que s'amaga rere tots els malefactors, algun poder organitzatiu que des de la penombra s'interposa sempre

en el camí de la llei i protegeix els delinqüents amb el seu escut. Una vegada i una altra, en casos molt i molt diversos –falsificacions, robatoris, assassinats–, he sentit la presència d'aquesta força i he deduït que estirava els fils en molts dels crims sense resoldre en què no se m'ha consultat. Des de fa anys, he fet esforços incansables per esgarrar el vel que ho cobria tot, i ara finalment ha arribat el moment d'estirar el fil que, després de ser desviat astutament del camí una i mil voltes, m'ha portat a l'exprofessor Moriarty, el famós matemàtic.

»És el Napoleó del crim, Watson. Organitza la meitat dels actes malèvols i quasi tot el que no es descobreix en aquesta gran ciutat. És un geni, un filòsof, un pensador abstracte. Té un cervell de primera. Es queda esperant, com una aranya enmig de la teranyina, però la teranyina té mil fils i ell en detecta fins la més mínima vibració. Ell en realitat fa poca cosa. Només ordeix els plans. Però té molts agents i estan esplèndidament organitzats. Si s'ha de cometre un delicte, si s'ha de robar un document, posem per cas, si s'ha de saquejar una casa, si s'ha d'eliminar un home, s'avisa el professor Moriarty, s'organitza el pla i es du a terme. Potser detenen el seuaç. En aquest cas es busquen els diners per a pagar-li la fiança o la defensa. Però no atrapen mai el poder central que fa ús del seuaç, ni tan sols en sospiten. Aquest és el tipus d'organització que vaig descobrir, Watson, i al desmantellament de la qual vaig dedicar totes les meues energies.

»Però el professor té tantes proteccions al voltant, disposades amb tanta astúcia, que fera el que fera jo, era impossible aconseguir proves per a portar-lo davant la llei. Vosté coneix les meues capacitats, Watson, i tot i així, al cap de tres mesos em vaig veure obligat a confessar que finalment havia topat amb un antagonista que m'igualava en intel·ligència. L'horror que em produïen els seus delictes es fonia davant l'admiració cap a les seues habilitats. Però finalment va fer una relliscada, petita, però més del que es podia permetre ara que ja li estava quasi al damunt. Se'm va presentar una oportunitat i, des d'aquell moment, he estat teixint la meua pròpia xarxa al seu voltant i ara estic preparat per a caçar-lo. D'ací a tres dies, o siga, dilluns que ve, podrem prendre cartes en l'assumpte, i el professor, amb els principals membres de la seua banda, passarà a mans de la policia. Aleshores se celebrarà el judici més gran de la història, es destaparan més de quaranta misteris i penjaran tots a la forca, però si actuem massa ràpid, com comprendrà, se'ns podria escapar tot en l'últim moment.

»Doncs bé, si haguera pogut traçar el meu pla sense que en fora coneixedor el professor, tot hauria sigut perfecte, però el meu rival és massa astut. Va ser capaç de veure cada pas que jo feia per tractar d'atrapar-lo. Una vegada i una altra s'esforçava per fugir, igual que jo aconseguia frustrar els seus intents. Li confesse, amic meu, que si es poguera relatar fil per randa tota aquesta

sèrie de combats silenciosos, el resultat seria el més brillant i excepcional intercanvi de colps de la història del món dels detectius. Mai no havia arribat tan lluny, i mai no m'havia exigint tant un adversari. Ell atacava fort, però jo sempre aconseguia contraatacar. Aquest matí s'han fet els últims moviments del joc i en només tres dies s'acabaria la partida. Estava jo assegut a la meua habitació rumiant sobre l'assumpte quan s'ha obert la porta i ha entrat el professor Moriarty.

»Tinc nervis d'acer, jo, Watson, però he d'admetre que m'he sobresaltat quan he vist l'home que ocupava els meus pensaments allí dret, al lllindar de la porta. El seu aspecte em resultava familiar. És extraordinàriament alt i prim. El front li dibuixa una prominent corba blanca i té els ulls molt enfonsats. Anava ben afaitat, és pàl·lid i té un posat ascètic, de les seues faccions encara es desprén un aire de professor. Té els muscles lleugerament encorbats de tant estudiar i el rostre, que li sobreïx cap a fora, manté un lleuger balanceig permanent que recorda un rèptil que es mou de costat a costat. M'ha mirat amb curiositat arrufant el nas.

»—Té vosté un desenvolupament frontal inferior a allò que jo suposava —m'ha dit, finalment—. Tindre a la mà una arma carregada dins la butxaca de la jaqueta és un hàbit perillós.

»El cas és que des del moment que ha aparegut he reconegut de seguida la magnitud del perill que m'envoltava. Per a ell, l'única manera possible d'escapar

era silenciar-me per sempre. En un moviment ràpid jo havia agafat el revòlver del calaix, me l'havia ficat a la butxaca i li apuntava des de sota la tela de la jaqueta. Arran del seu comentari, he tret l'arma i l'he deixada damunt la taula, carregada. Ell ha somrigut i ha parpelejat, però els seus ulls tenien alguna cosa que em feia estar content de saber que tenia l'arma al meu abast.

»—És evident que em coneix vosté ben poc —ha dit ell.

»—Ben al contrari —he replicat—, crec que és prou evident que el conec bé. Per favor, sega. Li concedisc cinc minuts si és que té alguna cosa a dir.

»—Tot el que he de dir vosté ja ho ha pensat —ha dit ell.

»—Així doncs, probablement vosté ja ha pensat en la meua resposta —he contestat.

»—Insisteix?

»—Sens dubte.

»S'ha posat la mà a la butxaca i jo he agafat la pistola de la taula, però tan sols ha tret una llibreteta en què havia apuntat algunes dates.

»—Es va interposar vosté en el meu camí el 4 de gener —ha explicat—. El 23 ja em destorbava un poc i cap a mitjans de febrer em resultava vosté un obstacle inoportú i a finals de març em representava una molèstia insuportable, senyor Holmes. Ara, a les darreries d'abril, em trobe en una situació tan incòmoda, enmig de totes les seues persecucions, que la meua llibertat

corre perill de veres. Ara la situació s'ha tornat impossible.

»—Té cap suggeriment? —li he preguntat.

»—Deixe-ho córrer, senyor Holmes —ha dit ell, movent el cap com de costum—. És el millor que pot fer, ja ho sap.

»—Passat dilluns que ve —he contestat.

»—Au va! —ha dit ell—. Estic ben segur que un home tan intel·ligent com vosté ja s'adona que açò només pot acabar d'una manera. L'únic que pot fer és retirar-se. Vosté ha col·locat les peces del joc de tal manera que ara només queda una opció. Ha sigut un goig intel·lectual veure com abordava vosté aquest assumpte, i li diré, amb franquesa, que seria una vertadera pena veure'm forçat a prendre mesures més extremes. Ara somriu, però li assegure que és veritat.

»—El perill és part de la meua professió —he puntualitzat.

»—No es tracta de perill —ha replicat ell—. Es tracta d'una destrucció inevitable. S'ha interposat vosté en el camí no només d'un home, sinó de tota una organització, encara que, amb tota la seua intel·ligència, no ha sigut capaç de veure'n l'abast. S'ha d'apartar, senyor Holmes, o l'esclafaran com a un insecte.

»—Em sap greu —he dit jo, posant-me dret—, però, per molt que estiga gaudint d'aquesta conversa, no vull desatendre assumptes d'importància que m'estan esperant en un altre lloc.

»S'ha alçat i m'ha mirat en silenci, brandant el cap en senyal de tristor.

»—Bé, doncs —ha dit finalment—. És una llàstima però he fet tot el que he pogut. Em sé tots els moviments del seu joc. No pot fer res d'ací a dilluns. Açò ha sigut un duel entre vosté i jo, senyor Holmes. Vosté vol enviar-me al banc dels acusats, però li assegure que no ho aconseguirà. Espera véncer-me, però li assegure que no em derrotarà. Si és vosté prou intel·ligent per destruir-me, no tinga dubtes que jo faré el mateix amb vosté.

»—M'ha fet vosté molts compliments, senyor Moriarty —he dit jo—. Permeta'm que li'n faça un jo a vosté: li assegure que si es complira la condició que vosté formula, pel bé de tothom, acceptaria de bon grat les conseqüències.

»—Li puc prometre una cosa, però no l'altra —m'ha etzibat, i tot seguit s'ha girat donant-me l'esquena i ha eixit de la cambra, escodrintyant al seu voltant i parpellejant.

»Aquesta ha sigut la singular trobada que he tingut amb el professor Moriarty, i he de confessar que m'ha deixat una sensació estranya ballant-me pel cap. Aquella manera suau i precisa que té d'articular les paraules et fa una impressió de sinceritat que un pinxo qualsevol no podria mai crear. De segur pensarà vosté que per què no recórrec a la policia. La raó és queestic ben segur que el colp m'arribaria dels seus agents. En tinc proves concloents.